

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen elintarvikelain mukaisen valvontasuunnitelman 2021 toteutuma

Suunniteltujen tarkastusten toteutuma ja valvonnan kattavuus vuonna 2021

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen elintarvikevalvontasuunnitelma tehtiin vuodelle 2021 edelleen kohdekohtaisesti Ruokaviraston riskiluokitusohjeiden mukaisesti. Tässä toteutumassa vuoden 2021 tuloksia voi verrata vuoden 2020 lukuihin (suluissa). Vuodet 2020–2021 ovat olleet toteutuman suhteen poikkeavia (Covid-19). Vuoden 2020 alhaisen toteutuman syyt on analysoitu aiemmassa toteutumaraportissa.

Vatijärjestelmän raportointi jakaa työtehtävät valvontasuunnitelmaan sisältyviin vasu työsuoritteisiin (tarkastukset, hakemukset jne.) sekä valvontasuunnitelman ulkopuolisiin (ei vasu) työsuoritteisiin (kaikki muut työtehtävät). Vuonna 2021 näitä kirjattiin Vatiin; vasu 305 kpl ja ei vasu 610 kpl (2020 158 kpl/ 145 kpl). Suoritteiden jakaumaa on kuvattuna alla olevissa kappaleissa.

Vuoden 2021 suunnitelman mukaan oli suunnitelmallisten tarkastusten tavoitemääränä 566 tarkastusta. Lukumäärä on reilusti isompi kuin aiempina vuosina, johtuen edellisen vuoden huonosta toteutumasta.

Suunnitelmallisia tarkastuksia tehtiin yhteensä 159 kpl (2020 97 kpl). Suunnitelmallisiin tarkastuksiin luetaan varsinaiset Oiva-tarkastuskäynnit, niiden seurantatarkastukset, toiminnan aloitustarkastukset sekä erilaiset projektina tehtävät tarkastuskäynnit. Varsinaisia Oiva-tarkastuksia tehtiin 155 kpl. Määrä on 27,4 % asetetusta tavoitteesta (2020 24 %).

Alkutuotantoon liittyviä tarkastuksia tehtiin 21 kpl. Lisäksi tehtiin 6 kpl ei suunniteltua tarkastusta, jotka ovat voineet liittyä esim. asiakasvalituksiin tai epidemiaselvityksiin.

Toteutuneiden tarkastusten lukumäärä nousi edellisvuoteen verraten. Kuitenkin prosentuaalinen toteutuma jää vuoden 2020 tasolle, koska tavoite oli suurempi kuin vuonna 2020. Tarkastusten määrän vähyteen vaikuttivat edelleen mm. Covid-19 ajan rajoitteet, joita myös tarkastustoiminnalle asetettiin erityisesti epidemian kiihtymisvaiheissa. Myös henkilöressurssien vähennys vuonna 2021 on osaltaan vaikuttanut suunnitelman toteutumaa.

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen valvonta-alueella tehtyjen Oiva-tarkastusten arvosanat jakautuivat vuonna 2021 seuraavasti:

- Oivallinen (A) 38 % kohteista (2020 51,3 %)
- Hyvä (B) 40 % kohteista (2020 26,3 %)
- Korjattavaa (C) 20 % kohteista (2020 22,2 %)
- Huono (D) 2 % kohteista (2020 0 %)

Arvosanojen jakauma pysyi keskimäärin samana (A+B ja C) kuin vuonna 2020. Vuonna 2021 annettiin korjattavaa arvosanaa saman verran kuin edellisenä vuonna. Korjattavaa arvosanaa johtuivat usein omavalvontaan liittyvistä puutteista, mm. lämpötilojen hallinnan puutteista.

Tarkastuksia tehtiin eniten tarjoilupaikkoihin, kuten ravintoloihin ja kahviloihin, sekä erilaisiin keskuskeittäisiin. Myös eläimistä saatavien elintarvikkeiden valmistuslaitoksia tarkastettiin. Tarkastuksia pyrittiin kohdistamaan riskiperusteisesti ja erityisesti toimijoihin, jotka aloittivat elintarviketoiminnan. Tarkastusten toteutuma ryhmittäin on esitetty alla taulukossa 1.

Taulukko 1. Elintarvikevalvonnan vuosisuunnitelman toteutuma vuonna 2021/ Kohderyhmät	2020 kohteita yhteensä/ kpl	2021 kohteita yhteensä/ kpl	Tarkastustavoite yhteensä vuodelle 2021/ kpl	Toteutuneet tarkastukset/ kpl	Toteutuneet tarkastukset/%
Eläimistä saatavat elintarvikkeet (hyväksytyt elintarvikehuoneistot)	11	12	34	12	35,3
Vilja- ja kasvisala sekä muu valmistus	35	37	33	7	21,2
Elintarvikkeiden myynti	142	151	128	13	10,2
Elintarvikkeiden tarjoilu	483	466	352	121	34,4
Elintarvikkeiden kuljetukset, varastointi ja pakastaminen	15	17	11	1	9,1
Muu elintarvikealan toiminta	4	3	3	1	33,3
Alkutuotannon toiminta		408	ei vielä tavoitetta asetettu	21	
Yhteensä (ilman alkutuotannon toimintaa)	690	686	566	155	27,4

Taulukko 1. Tarkastusten toteutuma kohderyhmittäin

Tarkastusten aikana noudatettiin voimassa olevia Ruokaviraston Covid-19 ohjeistuksia sekä Mikkelin kaupungin ja Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän (Essote) ohjeita. Osa tarkastuksista tehtiin etänä tai asiakirjatarkastuksina erilaisia sovelluksia apuna käyttäen. Asiakirjatarkastusten osuus oli 8 % suunnitelmallisista tarkastuksista.

Valvonta-alueella oli vuonna 2021 toiminnassa 686 elintarvikealan kohdetta. Tämän lisäksi alueella on alkutuotannon kohteita, joiden kartoitus-työ saatiin vuonna 2021 valmiiksi. Alueella on erilaisia alkutuotannon toimintoja 408 tilalla. Toteutuneet 177 tarkastusta kohdistuivat 137 eri

toimipaikkaan. Valvonnan kattavuus oli koko alueen kohteista 20 % (2020 9,9 %).

Hallinnolliset pakkokeinot

Oiva-arvioinnissa C- tai D- arvosana johtaa aina uusintatarkastukseen. C- arvosana tarkoittaa kehoitusta, jota ei vielä katsota hallinnolliseksi pakkokeinoksi. Elintarvikelain mukaisia pakkokeinoja, kuten määräyksiä, kielloja tai elintarvikkeiden käyttöä ja hävittämistä koskevia päätöksiä voidaan käyttää/ käytetään huonon (D) arvioinnin yhteydessä.

Vuonna 2021 ei käytetty elintarvikelain mukaisia pakkotoimia elintarviketurvallisuusriskin poistamiseksi (2020 1 kpl).

Elintarvikelain mukaisten hakemusten ja ilmoitusten käsittely

Elintarvikelain mukaista hakemusmenettelyä käytetään eläimistä saatavia elintarvikkeita käsittelevissä laitoksissa. Vuonna 2021 ei käsitelty yhtään hakemusta (2020 5 kpl). Hakemukset voivat koskea toimijan vaihtumista, toiminnan oleellista muutosta tai uuden toiminnan aloitusta.

Elintarvikelain mukaista ilmoitusmenettelyä eli rekisteröintiä käytetään kaikessa muussa elintarvikelain mukaisessa toiminnassa. Vuonna 2021 käsiteltiin näitä rekisteröinti-ilmoituksia 121 kpl (2020 55 kpl). Ilmoitukset ovat voineet koskea toimijan vaihtumista, toiminnan olennaista muutosta, uuden toiminnan aloitusta tai toiminnan lopettamista.

Ilmoitusmenettelyssä on käytössä valtakunnallinen Ilppa- ilmoituspalvelu ja Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen oma sähköinen lomake, joiden kautta suurin osa ilmoituksista otettiin vastaan.

Liikkuvien elintarvikehuoneistojen elintarvikelain mukaisia tiedotuksia valvonta-alueella toimimisesta otettiin vastaan 46 kpl vuonna 2021 (2020 35 kpl).

Valvontaprojektien, näytteenoton ja painopistealueiden toteutuma

Kesällä 2021 ympäristöpalveluiden **omana projektina** toteutettiin kasvis-ten ja marjojen alkuperämerkintöjen tarkastusta. Tarkastukset (7 kpl) kohdistuivat kasvis-ten ja marjojen jäljitettävyyteen ja kuluttajille annettaviin tietoihin vähittäismyyntipisteissä. Toimijoille annettiin ohjausta ja neuvontaa koskien pakkausmerkintöjä ja elintarviketoiminnan ilmoitusmenettelyä. Projektitarkastusta ei kohdistettu alkutuotannon toimijoihin, jotka

myivät ainoastaan oman tilansa tuotteita. Alkutuotannon toimijoita kohdattiin kesän aikana 11 kpl.

Valtakunnallisista Ruokaviraston projekteista osallistuttiin kasvisuojeluainejäämien valvontaohjelman mukaiseen näytteenottoon, hunajan vierasainevalvonnan näytteenottoon, prosessissa syntyvien vierasaineiden (PAH) näytteenottoon sekä muuntogeenisten elintarvikkeiden havaitsemiseen liittyvään näytteenottoon.

Näytteitä otettiin valvontasuunnitelman mukaisesti 10 eri toimipaikasta ja ei suunniteltuja näytteitä otettiin viidestä eri toimipaikasta. Suunnittujen näytteiden yhteismäärä oli 12 kpl. Ei suunnitellut näytteet ovat olleet asiakasvalitusten tai ruokamyrkytyspäilyjen selvittelyihin liittyviä näytteitä. Näitä otettiin yhteensä 23 kpl. Näytteet tutkittettiin joko Eurofinsin tai Ruokaviraston laboratoriossa tai projektin osoittamassa tutkimuslaboratoriossa

Oman toiminnan päätavoite oli sama kuin valtakunnallisestikin, **valvontakohteiden tietojen oikeellisuus Vati-järjestelmässä**. Tämä helpottaisi työn suunnittelua, tarkastusmäärien reaaliaikaista seuranta ja myös raportointia. Vuonna 2021 pyrittiin siirtämään kohteiden/tarkastuskäyntien/tarkastettujen rivien tiedot omista Excel-taulukoista VATiin, jotta nykyisestä kahden järjestelmän rinnakkaiskäytöstä voitaisiin luopua. Tämä projekti ei edennyt riittävästi, joten käytössä oli edelleen vuonna 2021 kaksi kohderekisteriä.

Riskiperusteisen valvontasuunnitelman toteutuminen pyritään toteuttamaan mahdollisimman hyvin käytössä olevilla resursseilla. Yleisenä tavoitteena on ollut, että vuosittain laadittu suunnitelma, toteutuu 70 % tavoitteesta. Ruokaviraston riskinarviointiohjeen mukaisesti laskettuna, suunnitelmallisia tarkastuksia oli tehtävä noin 570 kappaletta vuonna 2021. Aiempina vuosina tarkastustarve on ollut keskimäärin noin 400 tarkastusta vuodessa. Vuosien 2019–2020 alhaisten toteutumien johdosta, valvonnan tarve vuodelle 2021 oli huomattavasti suurempi kuin normaalisti. Vuodelle 2021 varatuilla resursseilla 70 % toteutuma oli haastavaa toteuttaa. Tarkastuksia tehtiin paikallista riskinarviointia käyttäen. Vähäriskisimpien valvontakohteiden tarkastuksia jätettiin vähemmälle. Toteutumaa on kuvattu tarkemmin kohdassa suunniteltujen tarkastusten toteutuma ja valvonnan kattavuus vuonna 2021.

Havaittujen epäkohtien korjaaminen varmistetaan Oiva-tarkastuksilla. Jos tarkastuksella on annettu korjattavaa arvosana (C), tehdään uusintatarkastus sovittun määräajan puitteissa. Jos uusintatarkastuksella epäkohtia ei ole korjattu, ryhdytään pääsääntöisesti pakkokeinoihin ja annetaan arvosanaksi huono (D). Arviointien yhtenäistämistä jatkettiin elintarviketiimin sisällä esim. käymällä ohjeita ja tilanteita yhdessä läpi.

Rekisteröityjä ja hyväksytyjä elintarvikehuoneistoja informoitiin **Ruokaviraston näytteenotto-ohjeistuksesta**. Omavalvontanäytteenoton ohjausta ja toteutuman seuranta tehtiin edelleen eri toimintatyypeissä asteittain.

Uusi elintarvikelaki tuli voimaan keväällä 2021. Ruokaviraston järjestämiin koulutuksiin elintarvikelain muutoksista osallistuttiin aktiivisesti.

Pyrittiin kehittämään yhteistyötä eri viranomaisten välillä toimialueen kunnissa. Yhteistyön tiivistäminen nopeuttaa ja selkeyttää esim. elintarvikelain mukaisten lausuntojen antamista rakennusvalvonnalle Lupapisteiden kautta.

Valvonnan valtakunnallisista painopistealueista pyrittiin toteuttamaan Oiva-tarkastusten painopisteet. Valtakunnallisesti painotettavia Oiva-rivejä vuonna 2021 olivat kunnossapitoon (Oiva-rivit 2.2. ja 2.3), puhtaanapitoon (Oiva-rivit 3.1 ja 3.2) ja markkinointiin (Oiva-rivi 13.3) liittyvät rivit. Lisäksi tarkastettiin elintarvikkeista annettavia tietoja (Oiva-rivit 13.1 ja 13.2). Nämä tarkastettiin mahdollisuuksien mukaan jokaisella tarkastuksella. Vuonna 2021 Covid-19 pandemian vuoksi kaikkia tarkastuksista ei tehty paikan päällä kohteessa. Jos tarkastus toteutettiin etänä asiakirjatarkastuksena, ei kunnossapidon ja puhtaanapidon painopisterivejä voitu aina tarkastaa.

Elintarvikevälikkeiden epidemioiden selvittäminen

Elintarvikkeisiin tai niiden valmistus/tarjoilupaikeihin kohdistuvia valituksia vastaanotettiin vuonna 2021 yhteensä 25 kappaletta (2020 17 kpl). Valitukset ovat liittyneet elintarvikkeen tuotelaatuun, toimipaikan hygieniaan tai tuotteen aiheuttamaan ruokamyrkytyspäilyyn.

Asiakkailla on ollut edelleen käytössä Mikkelin kaupungin kotisivuilta löytyvä sähköinen epidemiaepäilyilmoitus, joka nopeuttaa asioiden käsitteilyä. Epäilyilmoitusten määrä oli suurempi vuonna 2021 kuin vuonna 2020.

Varsinaisesti RYMY-järjestelmän kautta ilmoitettiin ja selvitettiin yhtä epidemiaa (2020 1 kpl). Todennäköinen epidemian aiheuttaja oli norovirus. Yksittäisissä ruokamyrkytyspäilyissä oireiden aiheuttaja jää usein epäselväksi.

Vuonna 2021 selvitettiin muutamia noroviruksen aiheuttamia ruokamyrkytyspäilyitä. Vuonna 2020 ei norovirus ruokamyrkytyspäilyitä ollut. Salmonellaruokamyrkytyspäilyitä ei ollut vuonna 2021.

Elintarvikevalvonnan henkilöstövoimavarat

Ympäristöpalveluissa toimi elintarvikevalvontatehtävissä vuonna 2021 terveystarkastajan johtaja ja osittain kolme terveystarkastajaa. Suunniteltu työpanos oli noin 3 htv. Elintarvikevalvonnan toteutunut htv oli 3,1 htv. Elintarvikevalvonnan terveystarkastajien työpanoksesta poistui 1.2.2021 alkaen 0,5 htv eläkkeelle siirtymisen johdosta.

Kaupungineläinlääkärit valvoivat eläinperäisten elintarvikkeiden alkutuotantoa omalla praktiikka-alueellaan. Lisäksi toimistos sihteeri hoiti elintarvikevalvontaan liittyviä toimistotehtäviä.

Tiedottaminen

Kuluttajia sekä toimijoita tiedotettiin vuonna 2021. Toimijoiden tiedotus kohdistui alan uusiin ohjeisiin tai vaatimuksiin.

Elintarvikealan toimijoita tiedotettiin uuden elintarvikelain 297/2021 72§ mukaan perittävästä vuosittaisesta valvonnan perusmaksusta. Tiedotteessa opastettiin myös muista elintarvikelain mukaan perittävistä maksuista.

Toimijoita tiedotettiin elintarvikkeiden nimeämisestä ja markkinoinnista sekä etämyynnin yhteydessä annettavista tiedoista. Tiedotteen keskeinen asiasisältö oli tuotteen nimeämisessä käytetyn raaka-aineen esim. kinkun tai fetajuuston ja tuotesisällön vastaavuus. Myös ateriapalvelutoiminnasta jaettiin tiedotetta laitos- ja keskuskeittiöihin, kahviloihin ja ravintoloihin.

Kuluttajille sekä toimijoille kohdistunutta tiedotusta annettiin loppuvuodesta Mikkelin alueella havaituista norovirustapauksista. Tiedote julkaistiin paikallislehden, Mikkelin kaupungin kotisivujen kautta sekä toimijoiden sähköpostin kautta. Tiedotus toteutettiin yhteistyössä ympäristöpalvelujen ja Essoten epidemiaselvitystyöryhmän kanssa.

Muu toiminta

Elintarvikevalvontaa tekevät terveystarkastajat ovat käyneet luennoimassa vuosittain Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa. Luennoilla on kerrottu tarkastustoiminnasta sekä elintarvikelain mukaisista vaatimuksista matkailu- ja palveluliiketoimintalinjan sekä ympäristötekniikan opiskelijoille. Vuonna 2021 ei käyty luennoimassa opiskelijoille.

Ympäristöpalvelujen tarjoamat lakisääteiset palvelut ovat kirjattuna palvelutietovarannossa. Tietoja päivitettiin vuonna 2021. Asiakkaille tiedot ovat käytettävissä suomi.fi- palvelussa.

Elintarvikevalvonnasta saadut tulot

Elintarvikelain mukaisten tehtävien valvonta- ja lupamaksuilla kerättiin maksuja yhteensä noin 22 590 euroa (2020 12 475 euroa). Saadut tulot kohdennettiin ympäristöpalvelujen toimintaan.

Toteutetut kehittämistoimenpiteet

Ruokaviraston Vati-järjestelmän käyttöönotto jatkui edelleen vuonna 2021. Vuonna 2021 terveystarkastajat laskuttivat kaikki tehdyt suoritteet itse. Ulkoiset laskut tehtiin suoraan Vati-järjestelmän kautta. Mikkelin kaupungin sisäisistä laskuista laskutustieto välitettiin toimistosihteerille. Laskutusmuutoksen lisäksi toiminnassa on lisätty sähköisten lomakkeiden käyttöönottoa, joka nopeuttaa asioiden hoitoa.

Lisäksi aloitettiin Vati-järjestelmän kautta tapahtuvan valvonnan vuosimaksun laskutuksen johdosta laajempi Vati-järjestelmässä olevien kohdetietojen päivitys ja jatkovalmistelut kevään 2022 laskutusta varten. Ruokavirasto on järjestänyt valvonnan perusmaksuun liittyvää koulutusta, johon elintarvikevalvonnan henkilöstö on osallistunut.

Vuonna 2020 aloitettu EnviroVet Oy:n tarjoaman LaatuNet-laadunhallintajärjestelmän käyttöä on jatkettu. Toiminnan jatkuvan parantamisen mallin mukaisesti tehtiin sisäisiä auditointeja suunnitelman mukaisesti neljä kappaletta vuonna 2021.

Asiakastytyväisyyskyselyjä ei toteutettu vuonna 2021. Vuoden 2020 asiakastytyväisyyskyselyn tulokset raportoitiin alkuvuodesta 2021.

Keväällä 2021 osallistuttiin Laatunetin organisoimaan interkalibrointiin, jonka aiheena oli Oiva-interkalibrointi myymälään. Interkalibrointiin osallistui yksiköstä kolme tarkastajaa.

Aluehallintovirasto ei tehnyt vuonna 2021 Mikkelin seudun ympäristöpalveluihin varsinaista arviointi- tai ohjauskäyntiä.